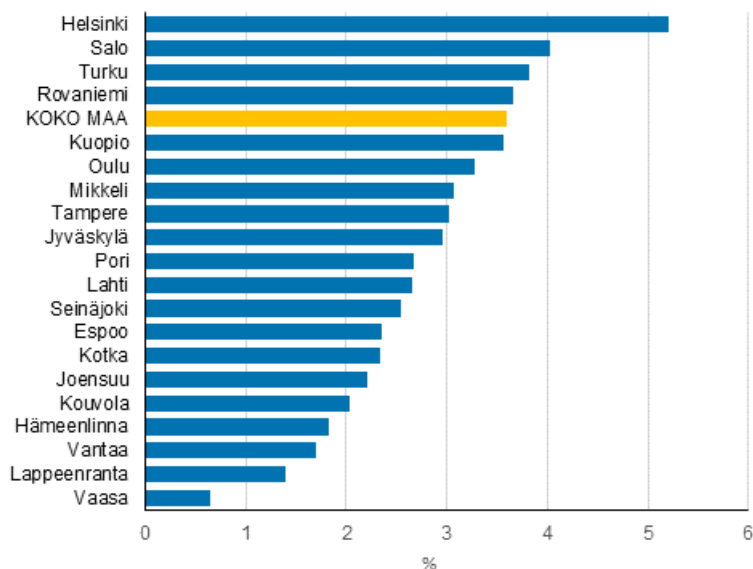

Tulonjakotilasto 2018, tulokehitys alueittain

Asuntokuntien tulot kasvaneet eniten Helsingissä

Asuntokuntien tulokehitys on ollut viime vuosina keskimääräistä suotuisampaa Helsingissä, ilmenee Tilastokeskuksen tulonjakotilaston aluetiedoista. Helsingin asuntokuntien mediaanitulot olivat vuonna 2018 yli 5 prosenttia korkeammat kuin vuonna 2014, jolloin monta vuotta jatkunut vaatimaton tulojen kehityskausi päättyi. Salon asuntokuntien tulot kasvoivat samaan aikaan 4 prosenttia. Turussa, Rovaniemellä ja Kuopiossa asuntokuntien tulojen reaalikasvu ylitti 3,5 prosentin rajan. Koko maassa asuntokuntien mediaanitulo oli vuonna 2018 reaalisesti 3,6 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2014.

Asuntokuntien reaalityulojen muutokset (%) vuosina 2014–2018, väestöltään 20 suurinta kuntaa

Tulokäsité ekvivalentti käytettävissä oleva rahattulo (ml. myyntivoitot) asuntokuntaa kohti, mediaani. Ekvivalentti tulo = asuntokunnan tulo jaettuna sen kulutusyksikköluvulla. Lähde: Tulonjakotilaston kokonaisaineisto

Suurista kaupungeista (20 väestöltään suurinta kuntaa vuonna 2018) tulojen kehitys oli heikointa Vaasassa, jossa asuntokuntien reaalitytulot mediaanilla mitattuna olivat vuonna 2018 vajaan prosentin suuremmat kuin

neljä vuotta aikaisemmin vuonna 2014. Lappeenrannassa, Vantaalla ja Hämeenlinnassa asuntokuntien tulokehitys jäi vuosina 2014-2018 alle kahden prosentin.

Kaikki kunnat huomioiden parhaita tulokehitys on viime vuosina ollut pienen ahvenanmaalaisen Kumlingen kunnan asuntokunnilla, joiden mediaanitulot olivat vuonna 2018 runsaat 12 prosenttia suuremmat kuin vuonna 2014. Myös Oulun kupeessa olevalla Lumijoella ja Etelä-Pohjanmaan Karijoella päästin yli 10 prosentin kasvulukuihin.

Vaatimattominta tulokehitys on ollut Ahvenanmaan Brändössä ja Eckerössä, sekä Pohjois-Pohjanmaan Merijärvellä ja Keski-Pohjanmaan Kannuksessa, joissa asuntokuntien reaalitytulot alenivat vuosina 2014-2018 jonkin verran.

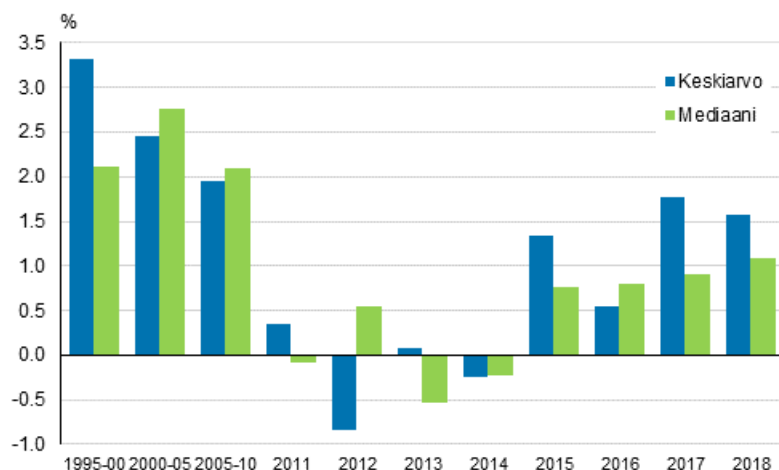
Asuntokuntien tulokehitys jatkui kohtuullisena vuonna 2018

Asuntokuntien tulokehitys oli 2010-luvun alkupuolella pitkään vaatimatonta, joiakin vuosina asuntokuntien reaalitytulot jopa alenivat. Vuosikymmenen puolivälissä tulokehitys kääntyi pitkästä ajasta selvästi positiiviseksi, kohtuullisena tulojen kasvu on jatkunut jo neljän vuoden ajan.

Etenkin keskivertotalouksien tuloja parhaiten kuvaavan mediaanin mukaan asuntokuntien tulokehitys on viime vuosina ollut hyvää, kun sitä vertaa vuosikymmenen alun vuosiin. Sen sijaan 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun kasvulukemiin on vielä pitkä matka.

Asuntokuntien reaalitytulot kasvoivat vuonna 2018 keskiarvolla mitattuna 1,6 prosenttia edellisvuodesta. Keskivertotalouksien tuloja parhaiten kuvaavan mediaanitulon mukaan asuntokuntien tulojen reaalitykasvu oli samalla aikavälillä 1,1 prosenttia, mikä on pari kymmenystä enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Asuntokuntien reaalitytulojen vuosimuutokset vuosina 1995–2018

Vuosien 1995–2000, 2000–2005 ja 2005–2010 muutos kuvaa aikavälin keskimääräistä vuosimuutosta. Tulokäsite: ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo (ml. myyntivoitot) asuntokuntaa kohti. Ekvivalentti tulo = asuntokunnan tulo jaettuna sen kulutusyksikköluvulla. Lähde: Tulonjakotilaston kokonaisaineisto

Sisällys

1. Asuntokuntien käytettävissä oleva rahatulo keskimäärin 41 060 euroa	4
Talouden elpyminen näkyy palkkatulojen lisääntymisenä.....	4
Kotitalouksien yrittäjätulot edelleen alamaissa.....	5
2. Ahvenanmaan Kumlingen asuntokunnilla hyvä tulokehitys.....	7
3. Itä-Suomessa pienituloisimpaan tulokymmenyksen sijoittuminen yleistä.....	8
Kauniaisissa lähes joka toinen asukas suurituloisimmassa tulokymmenyksessä.....	8

Taulukot

Taulukko 1. Asuntokuntien tulot, reaali muutokset ja niiden vaikutus käytettävissä olevien rahatulojen muutokseen vuonna 2018. Tulot keskimäärin asuntokuntaa kohden, euroa vuodessa.....	5
---	---

Kuviot

Kuvio 1. Asuntokuntien tulojen reaali kehitys vuosina 2007–2018, vuosi 2007=100. Tulo asuntokuntaa kohden, keskiarvo.....	6
Kuvio 2. Asuntokuntien reaali tulojen muutokset (%) vuosina 2014–2018, 15 suurimman ja heikoimman kasvun kuntaa.....	7
Kuvio 3. Suurituloisimpaan tulokymmenyksen sijoittunut väestö vuonna 2018. Viisitoista korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa.....	8
Kuvio 4. Pienituloisimpaan tulokymmenyksen sijoittunut väestö vuonna 2018. Viisitoista korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa.....	10
Laatuseloste: tulonjakotilasto.....	11

1. Asuntokuntien käytettävissä oleva rahatulo keskimäärin 41 060 euroa

Talouden elpyminen näkyy palkkatulojen lisääntymisenä

Selvästi merkittävin päätuloerä asuntokunnille ovat *palkkatulot*, joiden osuus asuntokuntien kokonaistuloista (bruttotulot) on nykyisin 60 prosentin luokkaa. Palkkatuloja asuntokunnat saivat vuonna 2018 keskimäärin 32 460 euron edestä, mikä on reaalisesti 2,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Yrittäjätulojen osuus bruttotulosta on nykyisin runsaat 4 prosenttia. Keskimääräinen yrittäjätulo asuntokuntaa kohden oli 2 300 euroa, mikä on reaalisesti 4,6 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yrittäjätulojen alaristä yrittäjätulot metsätaloudesta kasvoivat vuonna 2018 edellisvuodesta runsaan kolmanneksen, mutta yrittäjätulot elinkeinon harjoittamisesta ja maataloudesta alenivat noin prosentin verran.

Omaisuustulojen osuus asuntokuntien kokonaistulosta on nykyisin lähes 9 prosenttia. Omaisuustuloja asuntokunnat saivat vuonna 2018 keskimäärin 4 640 euron edestä, mikä on 4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017. Omaisuustuloista eniten kasvoivat myyntivoitot, joita asuntokunnat saivat lähes 7 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Osinkotuloissa vastaava kasvu oli 2,5 prosenttia ja vuokratuloissa lähes puolitoista prosenttia.

Tuotannontekijätulot muodostuvat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista. Joissakin yhteyksissä tuotannontekijätuloista on käytetty myös nimitystä *markkinatulot*. Tuotannontekijätulojen osuus asuntokuntien kaikista tuloista oli vuonna 2018 runsaat 72 prosenttia, missä on kasvua edellisvuoteen lähes prosenttiyksikön verran. Tuotannontekijätuloja asuntokunnat saivat keskimäärin 39 400 euron edestä, mikä on 2,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Saatujen tulonsiirtojen bruttotulo-osuus oli 27,7 prosenttia, mikä on vajaan prosenttiyksikön vähemmän kuin vuonna 2017. Saatuja tulonsiirtoja asuntokunnat saivat vuonna 2018 keskimäärin 15 120 euron edestä, missä vähennystä edellisvuoteen verrattuna on 1,5 prosenttia. Saatujen tulonsiirtojen merkittävin alarä on *vanhuuden turvaan liittyvät etuudet*, joiden osuus saaduista tulonsiirroista on nykyisin jo yli 60 prosenttia. Vanhuuteen liittyviä sosiaaliturvaetuuksia (ml. vanhuuseläkkeet) asuntokunnat saivat vuonna 2018 runsaan prosentin enemmän kuin vuotta aikaisemmin. *Sairauksiin liittyvät etuudet* kasvoivat samalla ajanjaksolla puolitoista prosenttia.

Talouden elpyminen näkyy *työttömyysturvaetuuksien* määrän pienenemisenä, vuonna 2018 asuntokunnat saivat niitä runsaat 14 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Saatuihin tulonsiirtoihin kuuluvista alaristä vähenivät myös *opintoetuudet* (-7,7 %), *lapsiperheiden tuet ja etuudet* (-3,6 %), *toimintarajoittuneisuuteen (kuten työkyvyttömyys- ja vammaisetuudet) liittyvät etuudet* (-2,5 %) sekä *leskien ja orpojen etuudet* (-2,5 %).

Bruttotulot muodostuvat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista sekä saaduista tulonsiirroista, eikä niistä ole vähennetty tuloveroja eikä pakollisia veronluonteisia maksuja. Bruttotuloja asuntokunnat saivat vuonna 2018 keskimäärin 54 520 euron edestä. Reaalisesti tämä oli 1,4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017.

Veroja ja veronluonteisia maksuja asuntokunnat maksoivat vuonna 2018 keskimäärin 13 470 euron verran, mikä oli reaalisesti 1,8 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pakollisten verojen ja veronluonteisten maksujen bruttotulo-osuus oli viime vuonna 24,7 prosenttia, mikä on prosentin kymmenyksen enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Kun bruttotuloista vähennetään tuloista maksetut verot ja veronluonteiset maksut, saadaan tulonjakotilaston päätulokäsite *käytettävissä olevat rahatulot*. Ne olivat vuonna 2018 keskimäärin 41 060 euroa asuntokuntaa kohden, mikä oli reaalisesti 1,2 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin¹⁾.

1) Asuntokuntien kokoerot huomioivan ekvivalentin käytettävissä olevan rahatulon keskiarvo kasvoi edellä kuvattua kulutusyksikköskaalamatonta tuloa jonkin verran enemmän, eli 1,6 prosenttia (ks. julkistuksen kuvio 2).

Taulukko 1. Asuntokuntien tulot, reaali muutokset ja niiden vaikutus käytettävissä olevien rahatulojen muutokseen vuonna 2018. Tulot keskimäärin asuntokuntaa kohden, euroa vuodessa

Tulolaji	Keskimäärin/asuntokunta vuonna 2018, €	Reaalinen vuosimuutos 2018, %	Kasvukontribuutio käytettävissä olevan rahatulon muutokseen, % -yksikköä
1. PALKKATULOT	32 455	2,1	1,7
2. YRITTÄJÄTULOT YHTEENSÄ	2 302	4,6	0,2
2.1. Yrittäjätulot maataloudesta	315	-0,9	0,0
2.2. Yrittäjätulot metsätaloudesta	442	35,6	0,3
2.3. Yrittäjätulot elinkeinotoiminnasta	1 152	-1,3	0,0
2.4. Yrittäjätulot muusta yrittäjätoiminnasta	393	1,0	0,0
3. OMAISUUSTULOT YHTEENSÄ	4 644	4,0	0,4
3.1. Osinkotulot	1 849	2,5	0,1
3.2. Vuokratulot	620	1,3	0,0
3.3. Myyntivoitot	1 408	6,7	0,2
3.4. Muut omaisuustulot	767	4,8	0,1
4. TUOTANNONTEKIJÄTULOT	39 400	2,5	2,4
5. SAADUT TULONSIIROT YHTEENSÄ	15 122	-1,5	-0,6
5.1. Sairausajan toimeentuloturva	208	1,5	0,0
5.2. Toimintarajoituneisuuteen liittyvät tuet	1 305	-2,5	-0,1
5.3. Vanhuuden turva	9 305	1,2	0,3
5.4. Lesken ja muiden omaisten tuet	578	-2,5	0,0
5.5. Lapsiperheiden etuudet	955	-3,6	-0,1
5.6. Työttömyysturva	1 466	-14,3	-0,6
5.7. Asumisen tuet	723	3,4	0,1
5.8. Opintoetuudet	229	-7,7	0,0
5.9. Muu toimeentuloturva	313	-4,9	0,0
6. BRUTTOTULOT	54 522	1,4	1,8
7. MAKSETUT TULONSIIROT YHTEENSÄ	13 469	1,8	-0,6
8. KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT RAHATULOT	41 055	1,2	1,2

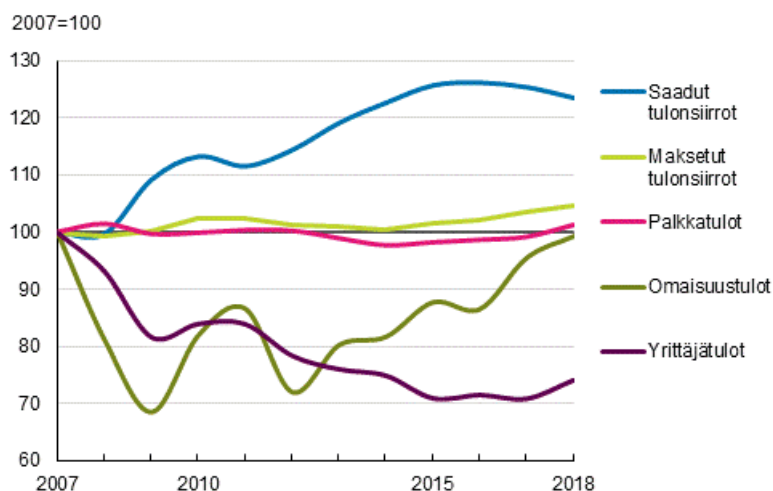
Kotitalouksien yrittäjätulot edelleen alamaissa

Asuntokuntien tulokehitys kääntyi pitkään kestäneen suotuisan kasvu-uran jälkeen laskuun maailmanlaajuisen taantuman seurauksena runsas vuosikymmen sitten. Kuviossa 1 on kuvattu sitä, millainen asuntokuntien pääituloerien keskiarvon reaali kehitys on ollut tuosta huippuajankohdasta (2007) nykypäivään, eli vuoteen 2018.

Kuviosta voi havaita, että markkinatuloista etenkin yrittäjätulojen reaali taso on pysytellyt jo kymmenen vuotta selvästi matalammalla tasolla kuin millä se oli vuonna 2007. Yrittäjätulojen keskiarvo oli vielä vuonna 2018 reaalisesti noin neljänneksen matalampi kuin mitä se oli vuonna 2007. Yrittäjätulojen vaisua kehitystä selittää Suomen taloudessa pitkään jatkunut heikon talouskasvun aikakausi.

Sen sijaan omaisuustulot ovat vähitellen tavoittamassa saman reaali tason, jolla ne olivat edellisen nousukauden lopulla, eli vuonna 2007.

Kuvio 1. Asuntokuntien tulojen reaalikehitys vuosina 2007–2018, vuosi 2007=100. Tulo asuntokuntaa kohden, keskiarvo

Lähde: Tulonjakotilaston kokonaisaineisto

Merkittävimmän päätuloerän eli palkkatulojen taso pysyi tarkasteluperiodin (vuodet 2007–2018) alussa pitkään vakaana, kunnes heikon taloustilanteen pitkittyessä asuntokuntien saamien palkkatulojen reaalitaso kääntyi 2010-luvun vaihteen jälkeen laskuun. Vuosikymmenen puolivälin tienoilla palkkatulot kääntyivät kuitenkin uudelleen kasvu-uralle, mutta vasta vuonna 2018 niiden reaalitaso ylitti vuoden 2007 tason.

Palkkatulojen heikkoa reaalikehitystä tarkasteluperiodin aikana selittää maan yleinen heikohko taloustilanne (ml. työttömyyden kasvu), mutta myös väestörakenteissa tapahtuneet muutokset (kuten suurten ikäluokkien eläköityminen) ja väestön ikääntyminen on todennäköisesti heikentänyt viime vuosina asuntokuntien palkkatulokehitystä.

Saadut tulonsiirrot onkin ainoa päätuloerä, joka on tarkastelujakson aikana selvästi kasvanut. Kasvua kesti 2010-luvun puoliväliin, jonka jälkeen niiden määrä alkoi reaalisesti maan talouden elpymisen myötä alenemaan. Mutta vielä vuonna 2018 asuntokuntien saamien tulonsiirtojen keskiarvo ylitti vuoden 2007 tason reaalisesti lähes 25 prosentilla. Merkittävä syy saatujen tulonsiirtojen kasvuun löytyy väestörakenteen muutoksesta ja eläkeläisten määrän kasvusta. Tämä ilmenee muun muassa vanhuudenturvaetuuksissa (kuten vanhuuseläkkeet), joita asuntokunnat saivat vuonna 2018 reaalisesti 50 prosenttia enemmän kuin vuonna 2007.

Kuvion 1 perusteella voi päätellä, että suomalaistalouksien kohtuullinen tulokehitys pitkään jatkuneen heikon talouskasvun aikana johtui pääasiassa saaduista tulonsiirroista. Jotta tulevaisuudessa päästään viime vuosia oleellisesti parempiin reaalityulojen kasvulukemiin, vaaditaan myös markkinatuloilta aikaisempaa selvästi parempaa reaalikehitystä. Tällaisesta jo olikin viitteitä palkkatulojen kohdalla vuonna 2018, mutta kotitalouksien tulokehityksen kannalta olisi suotavaa, että tulevaisuudessa palkkojen lisäksi myös yrittäjätulojen kasvuvauhti nopeutuisi viime vuosista.

2. Ahvenanmaan Kumlingen asutokunnilla hyvä tulokehitys

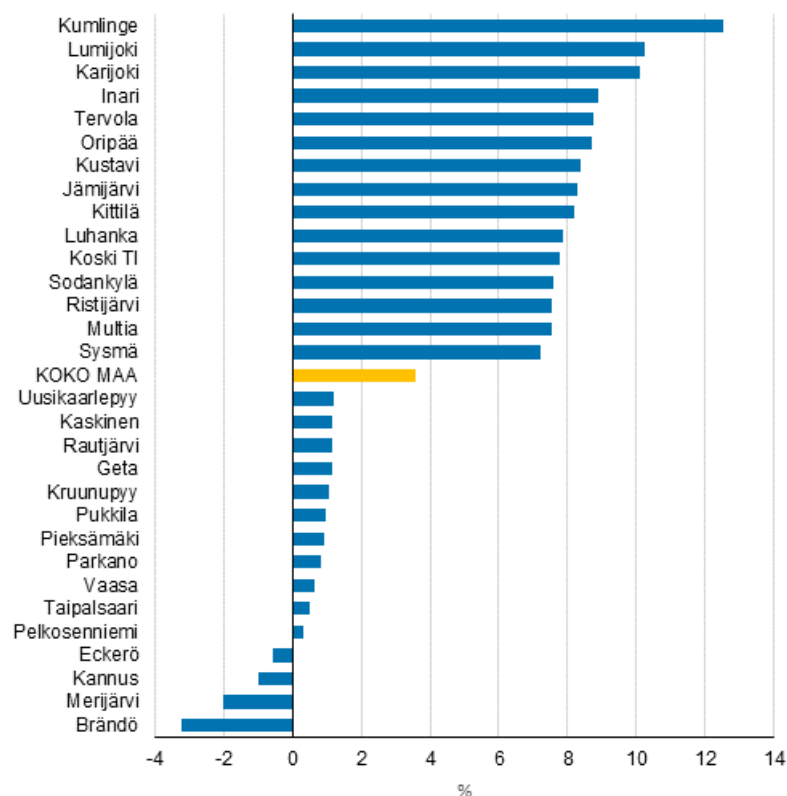
Tämän julkaisun alussa kuvattiin väestöltään 20 suurimman kunnan tulokehitystä 2010-luvun puolivälistä vuoteen 2018. Ajanjakso alkaa siitä, jolloin monta vuotta jatkunut tulojen heikko kehitysjakso päättyi ja uusi pitkään odotettu paremman tulokehityksen kausi alkoi. Kaksikymmentä väestöltään suurinta kuntaa valittiin tarkasteluun siksi, että niiden merkitys on koko maan talouden kannalta suuri.

Kuviossa 2 on kuvattu asutokuntien ekvivalentin mediaanitulon reaalikehitystä vuosina 2014-2018 kaikkien kuntien osalta (vrt. julkaisun ensimmäinen kuvio, jossa tarkasteluun oli poimittu 20 väestöltään suurinta kuntaa). Kuvion 2 asetelmaa on rajattu siten, että mukaan tarkasteluun on otettu vain 30 ääripään (15 suurimman ja 15 heikoimman kasvun) kuntaa.

Kuviosta 2 ilmenee hyvin, että yli 10 prosentin reaali kasvun vuosina 2014-2018 päästi Ahvenanmaalla Kumlingessa, Oulun seudun Lumijoen ja Etelä-Pohjanmaan Karijoen. Lapin Inarissa, Tervolassa ja Kittilässä asutokuntien mediaanitulojen kasvu ylitti 8 prosentin rajan. Varsinais-Suomen Oripäässä ja Kustavissa sekä Satakunnan Jämijärvellä päästiin myös yli 8 prosentin kasvulukemiin.

Vaatimattominta tulokehitys on ollut Ahvenanmaan Brändössä ja Eckerössä, sekä Pohjois-Pohjanmaan Merijärvellä ja Keski-Pohjanmaan Kannuksessa, joissa asutokuntien reaalitytulot alenivat vuosina 2014-2018 jonkin verran. Lapin Pelkosenniellä, Etelä-Karjalan Taipalsaarella, Pirkanmaan Parkanossa, Etelä-Savon Pieksämäellä, Uudenmaan Pukkilassa sekä Vaasassa asutokuntien vastaava reaalitytulojen kasvu jäi alle prosenttiin.

Kuvio 2. Asutokuntien reaalitytulojen muutokset (%) vuosina 2014–2018, 15 suurimman ja heikoimman kasvun kuntaa

Tulokäsitel: ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo (ml. myyntivoitot) asutokuntaa kohti, mediaani. Ekvivalentti tulo = asutokunnan tulo jaettuna sen kulutusyksikköluvulla. Lähde: Tulonjakotilaston kokonaisaineisto

3. Itä-Suomessa pienituloisimpaan tulokymmenykseen sijoittuminen yleistä

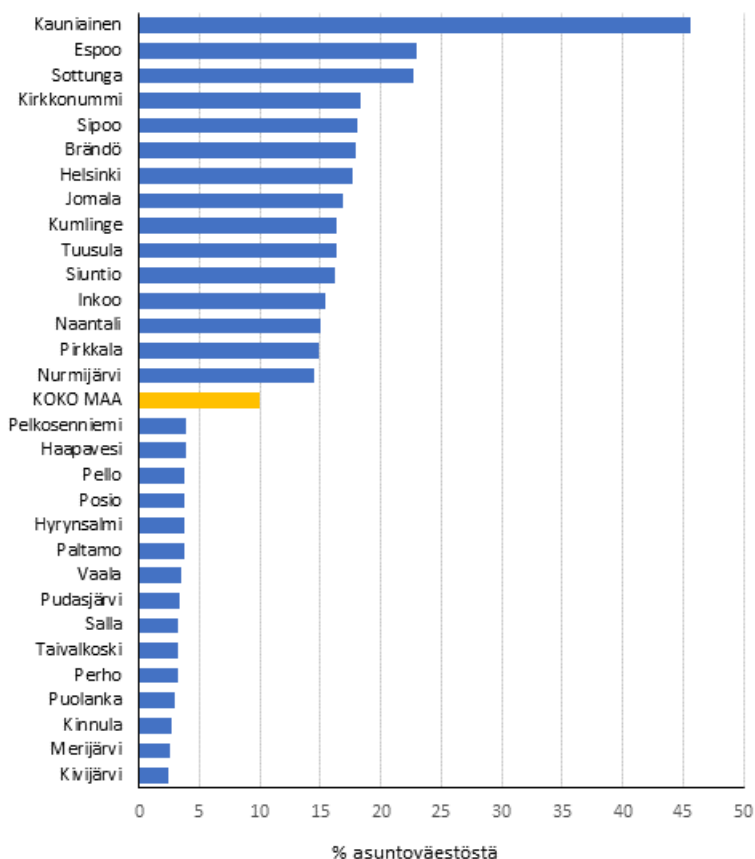
Kauniaisissa lähes joka toinen asukas suurituloisimmassa tulokymmenyksessä

Seuraavaksi tarkastellaan, miten tulojakauman ääripäissä oleviin tulokymmenyksiin sijoittuminen vaihtelee kunnittain. Tulokymmenykset on tässä tarkastelussa muodostettu koko maan väestön ekvivalenttien tulojen pohjalta. Vuonna 2018 asutokunta ja siihen kuuluvat jäsenet sijoituivat pienituloisimpaan tulokymmenykseen silloin, kun asutokunnan ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo oli pienempi kuin 14 290 euroa. Vastaavasti jos asutokunnan ekvivalentti tulo oli suurempi kuin 44 270 euroa, asutokunta jäsenineen sijoittui suurituloisimpaan tulokymmenykseen.

Edellä mainitut tulorajat pätevät sellaisenaan yhden henkilön asutokunnille. Muille asutokunnille tulorajat on kerrottava asutokunnan kulutusyksikköluvulla. Siten esimerkiksi kahden aikuisen asutokunnassa pienituloisimman tulokymmenyksen raja oli 21 430 euroa (=kahden aikuisen asutokunnan kulutusyksikköluvuksi $1,5 * 14\,290 \text{ €}$). Vastaava suurituloisimman tulokymmenyksen raja kahden aikuisen asutokunnalle oli 66 410 euroa (= $1,5 * 44\,270 \text{ €}$) vuonna 2018.

Tulojakauman ääripäihin sijoittumisessa keskeisessä asemassa on luonnollisesti alueella vallitseva yleinen tulotaso, toisin sanoen mitä korkeampi tulotaso alueella suhteessa koko maan tulotasoon on, todennäköisesti myös sitä yleisempää on hyvätuloisimpaan tulokymmenykseen sijoittuminen. Vastaavasti pienituloisilla alueilla todennäköisyys sijoittua pienituloisimpaan tulokymmenykseen on muita suurempi.

Kuvio 3. Suurituloisimpaan tulokymmenykseen sijoittunut väestö vuonna 2018. Viisitoista korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa

Tulokäsitel: ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo (ml. myyntivoitot) asutokuntaa kohti, mediaani. Ekvivalentti tulo = asutokunnan tulo jaettuna sen kulutusyksikköluvulla. Lähde: Tulonjakotilaston kokonaisaineisto

Tulonjakotilaston mukaan asuntokuntien tulotaso on korkea monessa pääkaupunkiseudun kunnassa sekä Ahvenanmaalla. Tätä ilmentää myös kuvio 3, jossa on kuvattu asuntoväestön sijoittumista suurituloisimpaan tulokymmenykseen kolmenkymmenen ääripään kunnan osalta.

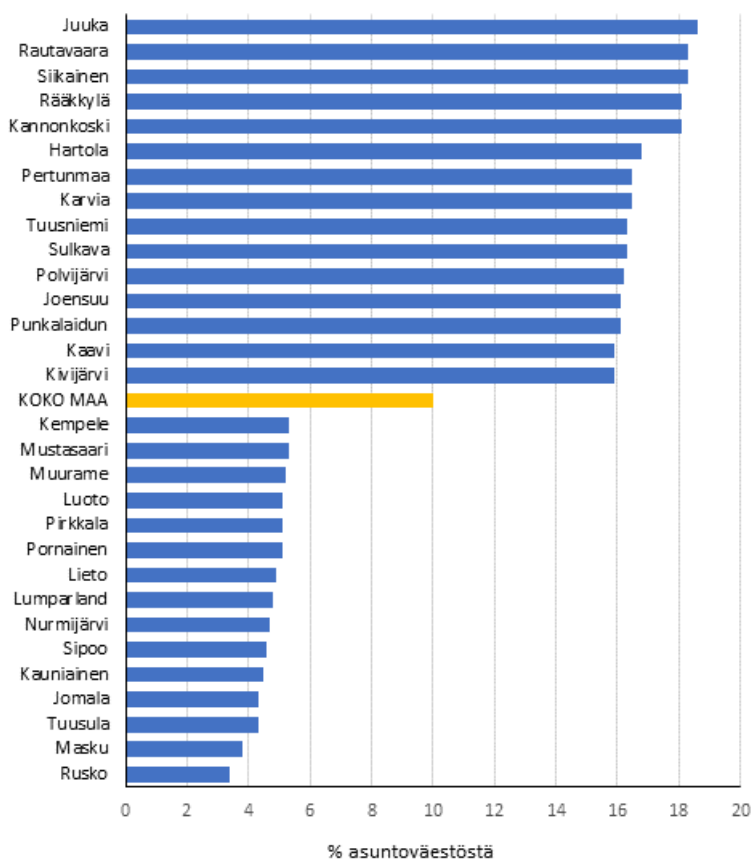
Kuviosta ilmenee hyvin, että Kauniaisissa asuvat ovat tässä tarkastelussa muihin kuntiin verrattuna poikkeuksellisen hyvässä asemassa: vuonna 2018 lähes joka toinen kauniaislainen sijoittui vuosituloilla mitattuna kaikista rikkaimpaan tulokymmenykseen. Muut kunnat jäivät tässä vertailussa kauas kauniaislaisten taakse. Seuraavina listalla olivat Kauniaisen ympäröimä Espoo sekä ahvenanmaalainen pieni Sottungan kunta, joissa suurituloisimpaan tulokymmenykseen kuuluvien osuus väestöstä oli 23 prosentin luokkaa.

Edellä mainittujen kuntien jälkeen suurituloisimpaan tulokymmenykseen sijoittuneiden listalla olivat pääkaupunkiseudulta Kirkkonummi, Sipoo, Helsinki, Tuusula, Siuntio ja Inkoo, sekä Ahvenanmaalta Brändö, Jomala ja Kumlinge. Näissä kunnissa suurituloisimpaan tulokymmenykseen kuuluvien osuus väestöstä vaihteli 15-18 prosentin välillä. Aivan näiden tuntumaan pääsivät Turun seudulta Naantali, Tampereen seudulta Pirkkala sekä pääkaupunkiseudulta Nurmijärvi.

Harvinaisinta suurituloisimpaan tulokymmenykseen sijoittuminen oli vuonna 2018 Keski-Suomen Kivijärvellä, sen naapurikunnassa Kinnulassa, Pohjois-Pohjanmaan Merijärvellä sekä Kainuun Puolangalla. Näissä kunnissa vähemmän kuin kolme henkilöä sadasta sijoittui vuonna 2018 kaikista hyvätuloisimpaan tulokymmenykseen.

Kuviossa 4 on kuvattu 30 ääripään kunnan osalta sitä, miten yleistä tai harvinaista on väestön sijoittuminen pienituloisimpaan tulokymmenykseen. Yleisintä pienituloisimpaan tulokymmenykseen sijoittuminen oli vuonna 2018 Pohjois-Karjalan Juuassa ja Rääkkylässä, Pohjois-Savon Rautavaaralla, Satakunnan Siikaisissa sekä Keski-Suomen Kannonkoskella. Kaikissa edellä mainituissa kunnissa lähes joka viides kuntalainen sijoittui pienituloisimpaan tulokymmenykseen vuonna 2018. Lähestulkoon samanlainen tilanne oli useassa muussakin samojen alueiden pienessä ja pienituloisessa muuttotappiokunnassa.

Kuvio 4. Pienituloisimpaan tulokymmenyksen sijoittunut väestö vuonna 2018. Viisitoista korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa

Lähde: Tulonjakotilaston kokonaisaineisto

Väestöltään suurista kunnista listalle ylsi myös Joensuu, jossa 16 prosenttia väestöstä sijoittui kaikista pienituloisimpaan tulokymmenyksen vuonna 2018. Joensuun asemaa tässä selittää se, että Joensuuhun on 2000-luvulla liitetty useita pieniä pienituloisia naapurikuntia, sekä myös se, että Joensuu on merkittävä opiskelijakaupunki.

Pienituloisimpaan tulokymmenyksen sijoittuminen on harvinaista kunnissa, joissa asuntokuntien yleinen tulotaso on korkea. Turun seudulla tällaisia kuntia ovat Masku, Rusko ja Lieto, pääkaupunkiseudulla Tuusula, Kauniainen, Sipoo ja Nurmijärvi, sekä Ahvenanmaalla Jomala ja Lumparland, joissa kaikissa pienituloisimpaan tulokymmenyksen kuuluvien osuus jäi vuonna 2018 alle 5 prosenttiin.

Laatuseloste: tulonjakotilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tulonjakotilasto kuvaa kotitalouksien ja asuntokuntien tulojen rakennetta ja jakautumista väestöryhmittäin ja alueittain Suomessa. Tilasto laaditaan vuosittain, ja sen tietosisältö perustuu kansainvälisiin suosituksiin¹⁾. Tulonjakotilasto kuvaa kattavasti kotitalouksien käytettävissä olevia rahatuloja, joka on tulonjakotilaston ensisijainen tulokäsitemuoto. Muita päätulokäsitteitä ovat tuotannontekijätulot eli palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, saadut tulonsiirrot sekä maksetut tulonsiirrot. Tilaston pohjalta tuotetaan useita indikaattoreita, joista keskeisimpiä ovat tuloeroja kuvaava Gini-kerroin, kotitalouksien ja asuntokuntien tulojen keskiarvo ja mediaani sekä suhteellinen pienituloisuusaste.

Tilaston tiedot johdetaan kahdesta perusaineistosta, koko asuntokuntaväestön kattavasta tulonjaon kokonaisaineistosta ja edustavaan otokseen perustuvasta tulo- ja elinolotutkimuksesta. Tulonjaon kokonaisaineisto on kokonaan rekisteripohjainen koko väestön kattava aineisto henkilöiden ja asuntokuntien tuloista ja mahdollistaa yksityiskohtaisten luokitusten mukaisen tilastoinnin, erityisesti alueellisesti. Se on ensisijainen kansallinen tietolähde väestöryhmittäisten tuloerojen ja alueellisten tulojen kuvaamisessa. Kokonaisaineiston aikasarjatiedot ovat tilastoitu vertailukelpoisesti vuodesta 1995 alkaen.

Otosaineiston tiedot ovat kansainvälisesti vertailukelpoisia, ja niitä on saatavilla vuodesta 1966 lähtien. Otosaineiston muodostamisessa noudatetaan EU:n tulo ja elinolot -tilastosta annettua asetusta (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Otosaineisto ei sovellu edustavuuteen liittyvien rajoitusten vuoksi tarkkoihin alueiden tai väestöryhmien välisiin tulonjakotarkasteluihin. Otosaineistossa on toisaalta käytössä luokituksia ja taustatietoja, joiden mukaisia tietoja ei ole kokonaisaineistossa. Näistä luokituksista tärkein on sosioekonominen asema.

Tulonjakotilaston tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla osoitteessa www.tilastokeskus.fi *Tulot ja kulutus* -aihealueen alla. Tietoja tilastoidaan muun muassa tulotason, alueen, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja iän mukaan. Aineistoista tehdään erityisselvityksiä asiakkaille pyynnöstä. Otosaineistosta julkaistaan myös kansallinen [elinolotilasto](#) Elinolot-aihealueen alla. Tässä tilastossa julkaistaan tietoja köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista henkilöistä (at risk of poverty or social exclusion, AROPE).

Tulonjakotilaston kokonaisaineiston alueittaisia tietoja julkaistaan lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämässä tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetissa. Tulonjakotilaston otosaineistosta toimitetaan tietoja EU:n tilastovirastolle Eurostatille (EU-SILC, European Union Statistics on Income and Living Conditions), OECD:lle (OECD IDD) ja määrävuosin Luxemburg Income Study'n (LIS) kansainväliseen tietokantaan. Ne julkaisevat kansainvälisesti vertailukelpoisia tietoja säännöllisesti tilastotietokannoissa ja julkaisuissa verkkosivuillaan. Kansainvälisen, vertailevan EU-SILC-aineiston tietoja käytetään Euroopan Unionin hallinnollisten ohjelmien monitorointiin. EU-SILC-aineisto on yleisesti käytetty tutkimusaineisto kansainvälisessä tutkimuksessa.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain kerättävään kokonaisaineistoon ja sen yhteydessä integroidusti muodostettavaan otosaineistoon. Tulonjakotilaston perusaineistojen välillä on määritelmällisiä eroja. Tärkein eroista koskee tulonkäyttöyksikköä. Kokonaisaineistossa tulonkäyttöyksikkö on rekisteröity asuntokunta ja otosaineistossa yhteisen taloudenpidon kotitalous, joka muodostetaan haastattelussa. Asuntokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Tulonjakotilaston otosaineistossa kotitalouden muodostavat kansainvälisten suositusten mukaisesti ne henkilöt, jotka asuvat, ruokailevat tai käyttävät tulojaan yhdessä. Kokonaisaineiston ja otosaineiston tulotiedot ovat muutoin samoja, mutta otostilastoon sisältyy rekistereistä puuttuvia tulotietoja, jotka kerätään haastattelemalla (korkotulot, eräät kotitalouksien väliset tulonsiirrot). Kokonais- ja otosaineiston eroja on tarkasteltu tämän laatuselosteen luvuissa 6 ja 7.

Kokonaisaineisto

1) OECD (2013) OECD Framework for Statistics on the Distribution of Household Income, Consumption and Wealth. OECD Publishing; UNECE (2011) Canberra Group Handbook on Household Income Statistics, Second Edition 2011.

Tulonjakotilaston kokonaisaineisto on koko asuntoväestön kattava tilastoaineisto, joka kootaan henkilötasolla useista hallinnollisista aineistoista ja rekistereistä. Siten tilasto sisältää yksityiskohtaista tietoa kaikkien asuntokuntien ja niihin kuuluvien henkilöiden tuloista.

Kokonaisaineiston laadinnassa on käytetty seuraavia hallinnollisia aineistoja ja tilastorekistereitä:

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen henkilö- ja asuntotietovaranto
- Verohallinnon verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläke- ja etuustietokanta (sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kunnilta keräämä ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen aineisto
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Työllisyysrahaston (ent. Koulutusrahasto) tiedot

Kokonaisaineiston kohdeperusjoukkona on Suomen asuntoväestö tilastovuoden lopussa (31.12). Asuntoväestön muodostavat kaikki asuinhuoneistoissa vakinaisesti asuvat henkilöt. Tilaston ulkopuolelle jää runsaat kaksi prosenttia koko väestöstä. Heihin kuuluvat vakinaisesti laitoksissa kirjoilla olevat (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat), asunnottomat, ulkomailla ja tietymättömissä olevat henkilöt.

Kokonaisaineisto laaditaan yhdistämällä hallinnolliset ja rekisteritietolähteet henkilötunnuksen avulla henkilöille. Asuntokunnan tulot muodostetaan laskemalla yhteen samaan asuntokuntaan kuuluvien henkilöiden tulot.

Otosaineisto

Tulonjakotilaston otosaineiston perustiedot kootaan yhdistämällä kotitalouksilta haastatteleamalla kerätyt tiedot ja kokonaisaineiston rekisteritiedot hyväksytysti haastattelulle otokselle. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastatteleamalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen Tiedonhankinta-yksikkö. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea, ruotsia tai englantia (tilastovuodesta 2014 lähtien). Vuonna 2018 haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 30 minuuttia.

Perusjoukko

Otosaineiston kohdeperusjoukko ja viiteajankohta (tilastovuoden viimeinen päivä) ovat samat kuin kokonaisaineistossa. Otoksesta poistetaan hieman peittovirhettä, sillä se muodostetaan ennen tilastovuoden loppua. Virheen seurauksena otoksesta poistetaan haastatteluissa kohdeperusjoukkoon kuulumattomat otoshenkilöt, ns. ylipeitto. Poimintakehikon ulkopuolelle jääneiden, ns. alipeittoon kuuluvien otoshenkilöiden määrä, jotka tahdistuvat viiveellä rekistereihin, on pieni.

Otoshenkilön kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään tilastovuoden lopun tilanteen mukaan haastattelussa. Haastatteluissa otoskotitalouteen luetaan henkilöt, jotka kuuluivat kotitalouteen viiteajankohtana, ja poistetaan siihen kuulumattomat henkilöt. Hyväksytyt otoksen ulkopuolelle jäävät kotitaloudesta tilapäisesti poissaolevat, esim. yli vuoden ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei kuulu kotitalouteen.

Tilastovuoden perusjoukko täsmentyy tilaston viiteajankohdan jälkeen noin 3 kuukautta myöhemmin Tilastokeskuksen asuntokuntatilaston aineistoon ja tulonjakotilaston kokonaisaineistoon. Tietoja käytetään otosaineiston kalibroinnissa, jolla haastattelussa hyväksytty otos saadaan vastaamaan perusjoukkoa (ks. painokertoimet).

Otanta-asetelma

Tulonjakotilaston otosaineisto muodostuu neljän vuoden kiertävästä paneeliotoksesta, jotka ovat toisistaan riippumattomia, itsenäisiä otoksia. Tilastovuoden aineistossa on mukana tilastovuonna poimittu, 1. tutkimuskerran otos ja edeltävinä vuosina poimitut, 2.-4. tutkimuskerran otokset. Osohenkilöt osallistuvat tutkimukseen kaikkiaan neljänä tutkimuskertana. (Taulukko 2). Vuoteen 2008 saakka otos sisälsi kaksi paneelia. Muutoksen seurauksena lähtöotosta pienennettiin siten, että ensimmäiselle tutkimuskerralle on valittu vuodesta 2009 alkaen 5 000 henkilöä aikaisemman 7 500:n sijaan.

Tulonjakotilaston otosaineiston otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Otos on henkilöotos. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 vähintään 16-vuotiasta henkilöä Tilastokeskuksen väestötietokannasta²⁾. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 henkilöä ositteittain. Henkilön todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä asuntokunnassa.

Ositteiden muodostamiseen käytetään tilastovuotta edeltävän vuoden tietoja asuntokuntakotitalouden valtionveronalaisista tuloista ja niiden perusteella muodostetuista sosioekonomisista ryhmistä. Sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen.

Ositteiden lukumäärä on ollut vuodesta 2014 lähtien kaksitoista, kun verotietueettomat yhdistettiin pienituloisten muut 1 ryhmään. Muutos ei vaikuttanut tietojen vertailukelpoisuuteen. Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön asuntokunnan sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan estimoinnin parantamiseksi³⁾. Aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön tietojen perusteella. Ositteiden kiintiöintiä muutettiin viimeksi vuonna 2007 kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattorien kuten pienituloisuusasteen estimointia.

Painokertoimet

Kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi osohenkilön sisältymistodennäköisyyttä otoksessa. Hyväksytyt otoksen asetelmapainot tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden osohenkilöiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia kokonaisaineistosta. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2018 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- 16 vuotta täyttäneiden koulutusaste
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tuloosaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot)
- tulonjakotilaston kokonaisaineiston pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien henkilöiden lukumäärä asuntoväestössä (rekisteripohjainen tulokäsite)

Kalibroitiedoista pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien lukumäärä otettiin käyttöön tilastovuonna 2015 ja koulutusaste tilastovuonna 2016 korjaamaan kasvaneesta kadosta seurannutta lisääntyneitä harhaa. Vaikutus 16 vuotta täyttäneiden henkilöiden koulutusjakaumaan oli merkittävä: peruskoulun varassa tai vailla koulutustietoa olevien lukumäärä kasvoi ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden lukumäärä pieneni. Sitä vastoin väestöryhmien mediaanitulojen muutokset ja vuosimuutokset olivat pieniä. Väestöryhmien

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Muutos on seurausta Euroopan yhteisön tilastoviraston Eurostatin EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) edellyttämistä toteuttamiskäytännöistä. Tilastovuonna 2015 master-otokseen poimittiin poikkeuksellisesti 100 000 kohdehenkilöä.

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

väliset tulosuhteet eivät muuttuneet. Kalibrointimuutoksella ei ollut vaikutusta keskeisten tunnuslukujen vertailukelpoisuuteen⁴⁾.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston kokonaisaineiston tietolähteinä käytetään pelkästään hallinnollisia rekisteriaineistoja, jolloin tilaston laatu riippuu lähdeaineistojen laadusta ja aineistojen käsittelyyn liittyvästä virheestä.

Kokonaisaineistoon muodostettavien tietojen oikeellisuus varmistetaan tarkistamalla eri lähdeaineistoista käytettävien tietojen virheettömyys ja yhtäpitävyys johdettavia luokituksia ja muuttujia varten. Tarkistuksia tehdään lisäksi otosaineistossa sen jälkeen, kun kokonaisaineiston tiedot on yhdistetty otokselle.

Väestötietojen osalta kokonaisaineiston laatua on selvitetty esimerkiksi Tilastokeskuksen Asunnot ja asuinolot -tilaston laatuselosteessa. Kokonaisaineiston tulotietojen peittävyys on hyvä käytettyyn tulokäsitteeseen nähden (käytettävissä olevat rahatulot). Tiedoista puuttuvat tuloerät, jotka jäävät kokonaan rekisterien ulkopuolelle tai joita ei lueta tuloksi. Tulotietojen peittävyyttä ja laatua tutkitaan vertaamalla kokonaisaineistoa muihin tilastolähteisiin, kuten Verohallinnon, Kelan, Eläketurvakeskuksen ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoihin ja Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tietoihin. Vertailuja tehdään säännöllisesti vuosittain ja niistä voi tarkemmin tiedustella Tilastokeskuksesta.

Otosaineistossa tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä arvioidaan vertaamalla estimaatteja kokonaisaineistoista ja muista rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Taulukossa 1 on tietoja vuoden 2018 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka). Taulukossa 2 on kuvattu saatua otosaineistoa, katoa ja ylipeittoa tutkimuseroittain. Otosaineiston kadon korjaamista painokertoimin on kuvattu edellä, katso kohta 2 Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus. Tarkempia tietoja otosaineiston laadusta löytyy myös elinolo-tilaston laatuselosteesta.

Taulukko 1. Vuoden 2018 tulonjakotilaston I tutkimuskerran otoksen jakautuminen ositteittain

Osite	Masterotoksen koko	Brutto-otos	Poimintasuhde, %	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Palkansaajat 1	10 786	821	7,6	395	416	9
Palkansaajat 2	8 096	650	8,0	351	297	2
Palkansaajat 3	6 868	567	8,2	346	215	6
Palkansaajat 4	3 479	500	14,3	301	186	13
Yrittäjät 1	1 511	400	26,4	219	179	2
Yrittäjät 2	771	301	38,9	163	136	2
Maanviljelijät 1	568	200	35,2	134	61	5
Maanviljelijät 2	548	182	33,2	143	37	2
Eläkeläiset 1	7 951	500	6,2	305	197	28
Eläkeläiset 2	5 689	402	7,0	293	101	8
Muut 1	3 202	346	10,8	138	202	6
Muut 2	409	132	32,2	72	59	1
Yhteensä	49 879	5 000	10,0	2 860	2 056	84

4) Lisätietoja kalibrointimuutoksen vaikutuksista tuloksiin saa vuoden 2016 tulonjakotilastosta.

Taulukko 2. Tulonjakotilaston 2018 otoskoko ja vastauskato

	Tutkimuskerta				
	Koko otos	1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	12 665	5 000	2 887	2 469	2 309
Ylipeitto	159	84	26	25	24
Netto-otos	12 506	4 916	2 861	2 444	2 285
Kato	2 860	2 056	400	242	162
- Kieltäytyneitä	1 841	1 277	286	171	107
- Ei tavoitettu	842	659	87	55	41
- Muu syy	177	120	27	16	14
Hyväksytyjä	9 646	2 860	2 461	2 202	2 123
Nettokato, %	22,9	41,8	14,0	9,9	7,1

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilasto laaditaan vuosittain, ja tilaston tiedot kuvaavat asuntokuntien ja kotitalouksien sekä asuntokuntaväestön ja kotitalousväestön tuloja kalenterivuoden ajalta. Rekisteriaineistot ovat käytettävissä tilastovuodelta noin 11 kuukauden kuluessa. Kokonaisaineistosta tilastoitavat tiedot ovat lopullisia, ja ne julkaistaan noin vuosi tilastovuoden päättymisen jälkeen. Otosaineiston tiedot valmistuvat julkaistavaksi ennakkolisina noin vuosi ja lopullisina noin 15 kuukautta tilastovuoden päättymisestä. Tilaston julkaisupäivät on merkitty Tilastokeskuksen julkistamiskalenteriin. Tietoaineistot toimitetaan EU:n tilastovirastolle Eurostatille ja OECD:lle yhtäaikaaisesti otosaineiston julkistuspäivinä. Eurostat ja OECD vastaavat Suomea koskevien tietojen jakelusta osana kansainvälisiä, vertailevia tilastoaineistoja pian aineistotoimituksen jälkeen.

Tilastovuonna 2018 tulonjakotilaston kokonaisaineisto julkaistiin poikkeuksellisesti 14 kuukautta tilastovuoden päättymisestä, sillä tietolähteenä käytetty Verohallinnon henkilöverotuksen aineiston valmistuminen viivästy. Syynä tähän oli tietojärjestelmä uudistus. Tulonjakotilaston otosaineiston ennakkollisia tietoja ei julkaistu lainkaan tilastovuodelta 2018, sitä vastoin lopulliset tiedot valmistuivat ja julkaistiin normaalin aikataulun mukaisesti.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Tulonjakotilaston tiedot julkaistaan useina erillisjulkistuksina, joissa käytetyt tiedot ovat myös saatavilla tulonjakotilaston StatFin-tietokantataulukoista. Julkistuksissa ja tietokantataulukoiden alaviitteissä on kuvattu, mihin perusaineistoon kukin tieto pohjautuu (kokonaisaineisto tai otosaineisto). Myös taulukoissa ilmaistu perusjoukko kertoo, kumpaan perusaineistoista tieto pohjaa: kokonaisaineistosta tuotetut tiedot kuvaavat asuntokuntia tai asuntoväestöä ja otosaineistosta tuotetut tiedot kotitalouksia tai kotitalousväestöä.

Tulonjakotilaston otosaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tieteellisiin tutkimuksiin ja tilastollisiin selvityksiin käyttöluo- paehtojen mukaisesti. Aineiston luovuttamiseen tarvitaan käyttölu- pa. Hakemukseen on sisällytettävä aineiston käyttötarkoitus, tutkimussuunnitelma ja allekirjoitetut salassapitosopimukset tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä. Palveluaineistoa käytetään myös mikrosimulointiin. Palveluaineisto on maksullinen.

Tulonjakotilaston tietojen keruun yhteydessä kerätään tietoja Eurostatin EU:n tulo- ja elinolotilastoa EU-SILCiä varten (SILC, Statistics on Income and Living Conditions). Tämän mikroaineiston tutkimuskäyttö on Eurostatin kautta vilkasta. Eurostat vastaa kansainvälisen, vertailevan aineiston tilastoinnista ja jakelusta kansainvälisille tilasto-organisaatioille ja tieteelliseen tutkimuskäyttöön. Lisätietoja tästä tutkimusaineistosta saa Eurostatin verkkosivuilta (linkki).

Kokonaisaineiston pohjalta laadittua tutkimusaineistoa (N= 800 000) voidaan käyttää ainoastaan Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden etäkäyttöliittymän kautta. Myös tämän aineiston käyttöä varten tarvitaan käyttöluo- pahakemus ja selvitys tutkimuksen tarkoituksesta.

Tulonjakotilaston aineistoista laaditaan pyynnöstä erityisselvityksiä.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Kotitalouskäsite

Kokonaisaineistossa kotitalouskäsitteenä on asuntokunta, jonka muodostavat vakinaisesti samassa asunnossa asuvat henkilöt. Asuntokunta määritetään rekisteriperusteisesti. Otosaineistossa kotitalous perustuu yhteiseen taloudenpitoon. Kotitalouteen kuuluvat henkilöt, jotka asuvat, ruokailevat tai käyttävät muuten tulojaan yhdessä. Kotitalous määritetään haastatteluin.

Asumiskustannuskäsite

Asumiskustannuskäsitteessä noudatetaan EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) määritelmää. Tietoa käytetään kotitalouksien asumiskustannusten ja tulojen perusteella johdettavien tietojen kansainväliseen, vertailevaan tilastointiin (ks. Eurostat).

Tulokäsite

Tulonjakotilaston tulokäsite on *käytettävissä olevat rahatulot*. Tulokäsitteeseen sisältyvät tuloerät muodostetaan samalla tavalla sekä kokonais- että otosaineistoon, mutta kokonaisaineiston käsitteessä ovat mukana myös veronalaiset luovutusvoitot (myyntivoitot), joita ei sisällytetä otosaineistossa käytössä olevaan vastaavaan tulokäsitteeseen kansainvälisen suosituksen mukaisesti. Selkeyden vuoksi päätulokäsite on nimetty julkistuksissa ja tietokantataulukoissa *käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot)* ja *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*.

Otosaineistopohjaisissa taulukoissa on saatavilla lisätietona myös muita tulokäsitteitä. Myyntivoitot sisältävä rahatulokäsite (käytettävissä olevat rahatulot ml. myyntivoitot) on mukana joissakin taulukoissa, mutta julkistusten tiedot pohjaavat tulokäsitteeseen, jossa ne eivät ole mukana. Tulonjakotilastoinnissa aiemmin ensisijaisena tulokäsitteenä käytetty laajempi *käytettävissä olevat tulot* on saatavissa tietokantataulukoista. Se sisältää laskennallisen asuntotulon sekä myyntivoitot ja niistä maksetut verot.

Lisäksi otosaineiston kaikki tulokäsitteet sisältävät joitakin haastatteluissa kerättyjä tuloeria sekä maksettuja tulonsiirtoja – erityisesti kotitalouksien välisiä tulonsiirtoja ja korkotuloja sekä maksettu kiinteistövero – joita ei ole mukana kokonaisaineiston tulokäsitteissä. Haastatteluilla kerättävien tuloerien osuus on pieni, mutta ne voivat kohdentua tietyille väestöryhmille ja olla tämän vuoksi merkittäviä (esimerkiksi kotitalouksien väliset tulonsiirrot opiskelijoille ja yksinhuoltajille). Otosaineiston bruttomääräisistä tuloista noin 99 prosenttia on hallinnollisista aineistoista ja rekistereistä.

Otosaineiston tulokäsitettä ohjaa EU:n tulo- ja elinolotilaston asetus (1177/2003; implementointiasetus 1980/2003), jonka myötä otosaineistosta tuotetut tulotiedot ovat vertailukelpoiset eri maiden välillä. Tulonjakotilaston otosaineiston tulot vastaavat pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta Eurostatin ja OECD:n julkaisemia tietoja. Tällainen poikkeus aiheutuu palkkatulojen luontaisuuksista, jotka luetaan kattavasti tuloihin kansallisessa tilastoinnissa, mutta ei EU:n tulo- ja elinolotilastossa.

Aikasarjojen vertailukelpoisuus

Tulot on päivitetty takautuvasti tilaston otosaineiston aikasarjatietoihin vuodesta 1987 lähtien. Aikasarjan vertailukelpoisuus on hyvä vuosille 1993–2018, ja päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä vuodesta 1993 taaksepäin varhempisiin tilastovuosiin.

Tulonjakotilaston kokonaisaineiston pohjalta muodostettu aikasarja ei ole kokonaan vertailukelpoinen vuosien 1995–2009 ja 2010–2018 välillä. Metsätulojen laskentamenetelmä uudistettiin, kuntoutusrahojen muodostumista tarkennettiin ja uusia tuloeria lisättiin tulonimikkeistöön tilastovuodesta 2010 alkaen. Uusia tuloeria ovat elatustuki, saatu elatusapu, verottomat apurahat ja asevelvollisten päivärahat. Maksettu elatusapu lisättiin maksettuihin tulonsiirtoihin veronluonteiseksi maksuksi henkilöille, jotka ovat vähentäneet elatusmaksuja verotuksessa. Elatustuki saadaan suoraan Kelan rekistereistä, mutta saatu elatusapu on johdettu elatusmaksujen maksajien verovähennystiedoista. Myös kuntoutusrahojen muodostamiseen tehtiin tarkennuksia poistamalla henkilöiden kuntoutusrahoista se osuus, joka ohjautuu suoraan työnantajalle.

Sekä otos- että kokonaisaineiston pohjalta laskettavien tulojen aikasarjaverailuihin vaikuttaa pieneltä osin metsämyyntitulojen laskennan muutos. Muutos vaikuttaa ennen kaikkea maatalousyrittäjien tuloihin, joissa on pieni muutos vuosien 2013 ja 2014 välillä. (Tarkemmin laskentamenetelmän muutoksesta ks. tulonjakotilaston vanhempi laatuseloste). Lisäksi vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely muuttui myös

tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuivat vuosina 2006–2013 pääasiassa Verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin eikä täydentäviä tietoja enää kysytty haastatteluissa. Metsätalouden kustannukset arvioitiin prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.

Tulonjakotilaston tulokäsitteiden ajallista vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotannon tekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004. Nämä muutokset vaikuttavat samalla tavalla sekä kokonais- että otosaineiston pohjalta tuotettavien tulotietojen ajalliseen vertailuun.

Otosaineistossa muodostettu laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta tuotetaan edelleen erillisenä tulokomponenttina ja se luetaan edelleen kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin (mutta ei rahatuloihin). Vuonna 2006 tilastossa uudistettiin asuntotulon laskentatapa ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo- ja elinolotilastoa (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Merkittävimmät muutokset liittyvät otoskotitalouksille ositemenetelmällä laskettujen bruttovuokrien ositteiden tarkentumiseen ja omistusasuntojen poistojen käsittelyyn. Ositteissa tilastollisen kuntaryhmituksen mukainen bruttovuokra on korvattu kunnittaisella ja suurimmissa kunnissa osa-alueittaisella tiedolla (vuodesta 2012 alkaen osa-alueen mukainen bruttovuokra on ollut käytössä useammalla suurkunnalla kuin aikaisemmin). Ositekohtaiset bruttovuokra-arvot perustuvat edelleen Tilastokeskuksen vuokratilaston vapaarahoitteisten asuntojen vanhojen ja uusien vuokrasuhteiden keskimääriin vuokriin, mutta havaintomääriltään pienten ositteiden vuokra-arvoja on korjattu vanhojen asunto-osakeyhtiömuotoisten asuntojen myyntihinnoilla. Asuntotulosta ei enää omakotiasujilla vähennetä poistoja. (Ks. Tulonjakotilasto, käsitteet ja määritelmät, asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra.) Uudistetulla menetelmällä laskettu asuntotulo on viety takautuvasti aikasarjatietoihin vuodesta 1993 lähtien, joten tulokäsitteet ovat tältä osin vertailukelpoisia kun tietolähteenä käytetään tulonjakotilaston aikasarja-aineistoa.

Otospohjaisiin kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimäärisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tulonjakotilastosta julkaistaan kokonaisaineistoon ja edustavaan väestöotokseen perustuvia tietoja tilastovuodesta 2018 alkaen. Edellä esitetyn tulokäsitteen erojen lisäksi erot kokonais- ja otosaineiston tietojen välillä aiheutuvat tulonkäyttöyksikön (kotitalous/asuntokunta) eroista ja otosaineiston otantavirheestä.

Tulonjakotilaston kokonaisaineistossa tulonkäyttöyksikkö on asuntokunta, johon kuuluvat kaikki samassa asunnossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Otosaineistossa ja siihen perustuvassa EU:n tulo- ja elinolotutkimuksessa (EU-SILC) tulonkäyttöyksikkö on yhteisen taloudenpidon perusteella muodostettu kotitalous, jonka jäsenet määritetään haastattelussa päivittämällä rekistereistä saadut asuntokuntatiedot. Perusjoukossa otosaineiston kotitalouden ja asuntokunnan vastaavuus yksikkötasolla on viime vuosina ollut noin 94-95 prosenttia. Väestöryhmittäin erot ovat opiskelijoilla muita suurempia.

Tulonjakotilaston otosaineiston ja *kulutustutkimuksen* välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Tulonjakotilaston asumiskustannukset ja kulutustutkimuksen asumisen kulutusmenot ovat yhtenevät. Kulutustutkimuksen tietoihin luetaan kotitalouden varsinaisten asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen asumisen kulutusmenot (ml. laskennallinen kulutus). Tilastoinnissa noudatetaan bruttovuokraperiaatetta ja luokitteluun käytetään yksityiskohtaista kulutusmenojen luokitusta (COICOP-HBS). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuva *veronalaiset tulot -tilasto* kuvaa luonnollisten henkilöiden veronalaisia tuloja, vähennyksiä ja veroja. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja. Tilastosta puuttuvat ne tuloerät, jotka eivät kuulu henkilöverotuksen piiriin.

Tulonjakotilastot kuvaavat kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja ovat siten kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummia *kansantalouden tilinpidon* tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilastojen luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan. Kansantalouden tilinpidon käytettävissä olevaan tuloon mm. sisältyy laskennallinen asuntotulo, mutta eivät myyntivoitot (hallussapitovoitot).

Lisätietoja

Pekka Ruotsalainen 029 551 2610

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma 029 551 3625

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Tulonjakotilasto, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1797-3279 (pdf)